

Pregled aktivnosti udruženja Eko forum Zenica od februara 2012 do februara 2013. godine

Redovna godišnja (izvještajna) Skupština udruženja građana "Eko forum" Zenica održana je 26. januara 2012. godine, uz prisustvo 70 članova, te gostiju iz Općine Zenica i Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona. Na Skupštini je prezentovan i jednoglasno usvojen izvještaj o radu Udruženja za 2011. godinu, finansijski izvještaj, te plan aktivnosti za 2012. godinu.

U izvještajnom periodu kontinuirano su vršene sljedeće aktivnosti:

- Prikupljanje podataka o zagađenju okoliša, analiza prikupljenih podataka i objavljivanje rezultata analize na web stranici Udruženja
- Kontakti s drugim ekološkim organizacijama u BiH i učešće u aktivnostima tih organizacija (okrugli stolovi, seminari, konferencije, akcije)
- Stalni pritisak na zagađivače i organe vlasti objavljivanjem saopštenja, kritika i otvorenih pisama na web stranici Udruženja i u medijima (TV, radio, štampa i internet portali). Naša saopštenja su redovno prenosili brojni mediji, kako u BiH, tako i u inostranstvu

Povodom enormne sječe stabala divljeg kestena na trasi Glavne gradske magistrale, oglasili smo se saopštenjem za javnost, uz podršku OSCE-a odštampali smo informativni letak, te animirali preko 20 nevladinih organizacija da na Dan planete Zemlje potpišu peticiju kojom se od općinske vlasti zahtijeva sanacija štete učinjene deforestacijom, te označavanje biciklističkih staza duž trase GGM-a. Dobili smo odgovor iz Agencije za izgradnju GGM-a da će naši zahtjevi biti ispunjeni završetkom GGM-a.

Eko forum je sa još 6 lokalnih NVO učestvovao u projektu OSCE-a "Inicijativa građanskog monitoringa i zagovaranja". Projektom je bilo predviđeno praćenje rada općinskog vijeća u oblasti ekologije, u čemu je do kraja projekta učestvovao samo Eko forum, dok su sve ostale NVO odustale od učešća u projektu. Kroz projekat smo obezbijedili redovno učešće u svim sjednicama Općinskog vijeća, uvid u materijale, ali su rezultati projekta, kao i rezultati vijeća - minimalni. U predizbornoj godini ekologija je bila tema koju su sve političke stranke izbjegavale.

Od marta 2012. Eko forum je obezbijedio prostorije za rad, u Metalurg city centru. Lokacija prostorija je dovela do značajnog povećanja interesovanja građana za naše aktivnosti, i od otvaranja je nekoliko stotina građana potpisalo pristupnice za članstvo u Udruženju.

Od aprila je realizovan projekat "Fitoremedijacija devastiranog tla" u mjesnoj zajednici Tetovo. Projekat je finansirao Ze-Do kanton, a partner u projektu je bio fudbalski klub "Borac", čiji teren je tretiran biološkim preparatom.

U aprilu je, na inicijativu Centra civilnih inicijativa, održan sastanak najaktivnijih ekoloških organizacija iz FBiH i predstavnika Federalnog ministarstva za okoliš i turizam. Sam poziv na sastanak je pokazao da Eko forum uživa zasluženi ugled, ne samo u Zenici, nego i šire. Prepoznati smo kao snaga i značajan faktor u zaštiti okoliša u FBiH.

U sklopu EU projekta "Partnerstvo za više okolišne standarde u BiH" Fondacije Heinrich Böll, Centra za ekologiju i energiju iz Tuzle i Helsinškog komiteta za ljudska prava u BiH, u Zenici je od 19. do 21. aprila 2012. održana radionica "Evidentiranje okolišnih problema i uspostavljanje sistema monitoringa kvaliteta zraka". Cilj radionice je bio unapređenje kapaciteta organizacija civilnog društva kako bi mogle blagovremeno prepoznati potencijalne okolišne probleme i razviti sistem monitoringa sa namjerom da spriječe nastajanje potencijalnih okolišnih šteta i kršenja okolišnih prava.

Predstavnicima Eko foruma su uz finansijsku podršku Općine Zenica učestvovali na konferenciji "Green RoundTable 2012" u nacionalnom parku Tara u Srbiji od 25. do 27. maja u organizaciji Federacije gradova i opština Jugoistočne Evrope za zaštitu životne sredine. Na Konferenciji smo upoznali učesnike Konferencije s prijedlogom projekta osnivanja Arhus ureda u Zenici, te sa problemima s kojima se suočavaju građani Zenice usljed prekomjernog zagađenja. Ostvareni su kontakti s predstavnicima OSCE ureda iz Srbije, s kojima su dogovorene dalje aktivnosti na realizaciji ovog projekta.

Organizacija "Centar za razvoj i podršku" iz Tuzle je pozvala Eko forum da se uključi u pripremu aplikacije za EU IPA projekat EFECT, koji će biti usmjeren na jačanje kapaciteta i regionalne saradnje nevladinih organizacija. Priprema aplikacije je podrazumijevala prevođenje kompletne dokumentacije Udruženja na Engleski jezik, te saradnja s organizacijama iz Tuzle, Zenice i Sarajeva. Krajem 2012. godine obaviješteni smo da je EU prihvatila finansiranje projekta, i isti je počeo s realizacijom od januara 2013.

Općinsko vijeće je u javnu raspravu uputilo "Nacrt odluke o zagrijavanju stambenog i poslovnog prostora grada Zenice daljinskim grijanjem" i "Nacrta uslova na isporuku i preuzimanje toplotne energije iz vrelovodne mreže". Obzirom da su tim dokumentima predviđene bitne izmjene uslova isporuke toplotne energije, učestvovali smo u javnoj raspravi i uputili brojne primjedbe i sugestije za te dokumente. Do danas ti dokumenti još nisu usvojeni.

U maju je u Sarajevu održan sastanak 11 nevladinih organizacija koje se bave zaštitom okoliša sa predstavnicima Direktorata Evropske unije za okoliš (Directorate E: International affairs, LIFE & Eco-innovation). Na sastanku su dogovoreni budući oblici saradnje nevladinog sektora i naše učešće u velikim evropskim projektima koji će doprinijeti unapređenju stanja okoliša.

Učešćem u radu Radne grupe za praćenje realizacije projekata zaštite okoliša ZDK, ali i na našu inicijativu, u maju je održan sastanak s predstavnicima kompanije ArcelorMittal. Osim šturih informacija o kašnjenju realizacije projekata iz okolinskih dozvola, sastanci nisu dali nikakve rezultate. Na sastanku smo od kompanije dobili informaciju da njima grijanje grada predstavlja teret i da bi bilo dobro razmišljati o alternativnim izvorima. Nakon toga smo održali sastanak s rukovodstvom Elektroprivrede FBiH, od koje smo dobili informacije o Elaboratu o opravdanosti grijanja Zenice iz Termoelektrane Kakanj.

U junu 2012 došli smo do podataka o obimu proizvodnje i o kvalitetu zraka u Zenici od 1985. godine do danas. Nakon analize, koju smo objavili na našoj web stranici, došli smo do čvrstih argumenata da ArcelorMittal zagađuje zenički zrak više nego prije rata, kad se uzme u obzir obim proizvodnje. Na to naše saopštenje kompanija je reagovala isti dan, neuspješnim pokušajem diskvalifikacije naše analize. Zanimljivo je kako na javno objavljivanje stvarnih podataka reaguju istog dana, dok na naše zahtjeve za dostavljanjem podataka i pozive na sastanke moramo čekati i po nekoliko mjeseci.

Na poziv organizacije Regionalni centar za okoliš/životnu sredinu za Srednju i Istočnu Evropu (REC), predstavnici Eko foruma učestvovali su na seminaru "Implementacija trećeg stuba Aarhuske konvencije: Pravo na pravnu zaštitu, mogućnosti i prepreke njegovog korištenja u praksi u Bosni i Hercegovini", u Centru za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine. Cilj seminara je bio da se nevladine organizacije, ali i pravosudni organi, sudije, tužioci i advokati upoznaju sa pravima i mogućnostima pristupa odredbama iz sektora pravosuđa u okviru Aarhuske konvencije. To je prva naša aktivnost usmjerena ka pripremi tužbi za zagađenje okoliša.

U julu smo analizirali učešće goriva u pogonu Energetike ArcelorMittal. Analiza je pokazala da grijanje grada predstavlja samo 15% ukupne proizvodnje toplotne energije u kompaniji. Time smo pokazali da je cijena grijanja neopravdano visoka, posebno kad se zna da polovinu goriva kompanija dobija kao nusproizvode iz visoke peći i koksare.

U septembru 2012 učestvovali smo u globalnoj akciji "Let's do it - očistimo planetu za jedan dan" iako je akcija pripremana preko 6 mjeseci, nakon što su lokalne NVO odustale od učešća u akciji (jer nisu iz akcije mogli dobiti finansijska sredstva), Eko forum je "spasio" akciju u Zenici tako što smo prihvatili ulogu lokalnog koordinatora. Za samo 14 dana, uspjeli smo animirati nekoliko stotina volontera, koji su očistili desetine divljih deponija, te komunalna preduzeća, civilnu zaštitu, općinske službe, koji su obezbijedili zbrinjavanje prikupljenog otpada.

U oktobru smo reagovali na neispravne podatke o mjerenju zagađenja zraka. Uočili smo da se podaci s mobilne i fiksne mjerne stanice drastično razlikuju, nakon čega je mobilna stanica ZDK upućena na kalibraciju. To je pokazalo da se uspostavljanje mreže fiksnih mjernih stanica mora ubrzati, jer su podaci s kojima smo do tada raspolagali nepouzdana i netačna. Tokom cijele 2012. godine iz Općine smo slušali obećanja da će mjerne stanice biti instalirane u martu, junu, septembru, oktobru, decembru... Nakon protestnog marša, postavljeni su kontejneri za opremu, a mjerne opreme još nema.

U novembru, s početkom nepovoljnih meteoroloških prilika, uočeno je drastično povećanje zagađenja zraka. Na društvenim mrežama, blogovima i internet portalima počelo se pričati o potrebi radikalnijeg javnog reagovanja. Na naše apele i objelodanjivanje podataka o zagađenju reagovali su mediji, tako da je u novembru emitovano nekoliko TV i radio emisija u kojima su gostovali predstavnici Eko foruma. Objavljeni su i podaci o sličnim slučajevima u Italiji i Francuskoj, gdje su odgovorni za zagađenje uhapšeni i gdje je došlo do zatvaranja postrojenja koja ne poštuju propise. Pozitivne reakcije lokalne javnosti na te informacije potakle su nas da razmišljamo o organizaciji javnog protesta.

Na međunarodni Dan ljudskih prava, odlučili smo pozvati građane Zenice da javno iskažu svoje nezadovoljstvo stanjem okoliša u Zenici, u subotu, 22. decembra 2012. godine, u pet do dvanaest. Pozvali smo sve Zeničane da učestvuju u protestnom maršu od spomen obilježja "Kameni spavač" do direkcije kompanije ArcelorMittal. Pripremili smo nekoliko zahtjeva koje smo uputili institucijama za koje smo ocijenili da mogu i da trebaju učiniti nešto po pitanju katastrofalnog zagađenja u Zenici. Pozvali smo naše članove i simpatizere da pripreme transparente i da pomognu u obavještanju javnosti o održavanju protesta. Mediji su izuzetno dobro propratili našu inicijativu, tako da se na protestnom maršu okupilo oko 10.000 ljudi, kako su procijenili sportski novinari i policija. Za potrebe protestnog marša, napravljen je promotivni letak, s podacima o zagađenju, te argumentovani demanti dezinformacija i izgovora koje su dosad plasirali zagađivači i nadležni organi vlasti.

Protestni marš je protekao izuzetno mirno i dostojanstveno, bez ijednog incidenta, ali sa ogromnim odjekom u javnosti. Dobili smo pisma podrške brojnih inostranih i domaćih ekoloških organizacija. Nažalost, bilo je pokušaja da se protest ispolitizira, jer su nam verbalnu podršku uputile i pojedine političke partije. Ocijenili smo da se protest ne smije vezati ni za jednu političku partiju i pozvali smo ih da svoja pisma podrške, umjesto nama, pošalju svojim članovima u organima vlasti.

Na naših 13 zahtjeva prva je reagovala Općina Zenica, najavom montaže mjerne opreme. Nažalost, mjerna oprema ni 2 mjeseca nakon protesta još nije u funkciji. Održana je tematska sjednica općinskog vijeća, na kojoj smo imali priliku da javno iznesemo naše kritike i sugestije, ali smo na toj sjednici bili izloženi žestokom pritisku i kritici od strane svih nivoa vlasti, ali i od sindikata i drugih NVO. Oni nažalost, ili nisu prepoznali naše namjere, ili se osjećaju ugroženim našom borbom za čišći okoliš. Međutim, volju 10.000 građana ne smiju ignorisati i mi ćemo nastaviti s pritiskom da se naši zahtjevi realizuju.

Djelimično je ispunjen i naš zahtjev da se javno objave rezultati mjerenja zagađenja za 2011. i 2012. godinu. Nažalost, podaci su pokazali da se zagađenje povećava paralelno s povećanjem proizvodnje u ArcelorMittalu. Još uvijek nema podataka o zagađenju tla i biljaka teškim metalima, iako je rečeno da se ta ispitivanja vrše redovno, u saradnji s Federalnim agropedološkim institutom.

Stručne službe Općine su, nakon našeg pritiska, objavile sve ekološke odluke i aktivnosti u posljednjih 5 godina. Poražavajuća je činjenica da nijedna od nekoliko desetina odluka nije realizovana, te da u 2012. nije donesena nijedna odluka koja se tiče zaštite okoliša.

Od Federalne uprave za inspekcijske poslove smo dobili odgovor na naše zahtjeve, u vidu obećanja da će se inspekcijski pregledi vršiti redovno, kao i do sad, te da je od januara 2013 u Zenici postavljen federalni inspektor za okoliš. Naš zahtjev smo dopunili zahtjevom da se inspekcijski nadzori vrše i vikendom i van radnog vremena, jer to dosad nije bio slučaj.

Od Federalnog ministarstva za okoliš i turizam smo konačno dobili podatke o emisijama iz postrojenja ArcelorMittal, ali još uvijek nema javnog registra zagađivača, iako je zakonom propisana obaveza uspostavljanja i održavanja tog registra.

Od kompanije ArcelorMittal još nismo dobili zvanični odgovor na naše zahtjeve, a na, više puta odgađani sastanak s predstavnicima kompanije čekamo već preko 2 mjeseca.

U januaru 2013 smo prisustvovali prezentaciji Studije o mogućnostima grijanja općine Zenica iz Termoelektrane Kakanj, koju su organizovali Elektroprivreda FBiH i Ministarstvo za prostorno uređenje i okoliš ZDK. Iako smo mi još u julu 2011. predlagali ovo rješenje za problem grijanja grada, tek nakon izrade ove studije stekli su se uslovi da se lokalna zajednica izjasni o ovom prijedlogu Elektroprivrede. Na naš prijedlog općinskom vijeću da razmotri i ovu mogućnost, na tematskoj sjednici smo dobili odgovor da će se organizovati posebna tematska sjednica o problemu grijanja grada, jer postoje dva prijedloga: grijanje iz termoelektrane Kakanj ili grijanje iz buduće termoelektrane KTG.

Ze-Do kanton je u januaru 2013. odobrio finansiranje projekta kompostiranja u školama ZDK. Taj projekat će se realizovati od proljeća 2013. godine.

Našim učešćem u EU IPA projektu "Efektivna akcija" obezbijedili smo sredstva za korištenje prostorija, administrativne troškove, te troškove zaposlenja koordinatora projekta na period od 20 mjeseci. Projekat predviđa aktivnosti na jačanju kapaciteta 6 ekoloških NVO u BiH i Hrvatskoj. Projekat je počeo s realizacijom od januara 2013.

U januaru 2013. potpisan je ugovor s preduzećem BH Telecom, o sponzorstvu našeg projekta "Uspostavljanje Arhus centra u Zenici". Tim sredstvima podmirili smo sve dosadašnje troškove korištenja prostorija Udruženja, kao i administrativne troškove udruženja za 2012. godinu.

Ovlašteni knjigovođa je izradio finansijski izvještaj za 2012. godinu, koji je u zakonskom roku predat poreznoj upravi. Na javni poziv Ministarstva pravde ZDK, dostavljeni su finansijski izvještaji za 2011, zapisnici sa posljednje Skupštine udruženja, te podatak o broju registrovanih članova Udruženja. Ažurirana je baza podataka o članovima udruženja, u kojoj su na dan 31.12.2012 podaci za 741 člana.

Na kraju se može zaključiti da je Eko forum u potpunosti ostvario sve planirane aktivnosti, da je povećan broj članova, tako da smo postali zasigurno najjača nevladina organizacija u BiH, ne samo u oblasti zaštite okoliša, nego kompletnog civilnog društva. Uspjeli smo obezbijediti prostorije, stabilniji izvor finansiranja, profesionalizaciju rada i uspostavljanje široke baze članova i simpatizera. Nadamo se da ćemo tako ojačani uspjeti da ostvarimo i naše dugoročne ciljeve - čišći okoliš, disciplinovane zagađivače koji poštuju propise, te odgovornu vlast u službi građana i ekološki održivog razvoja.